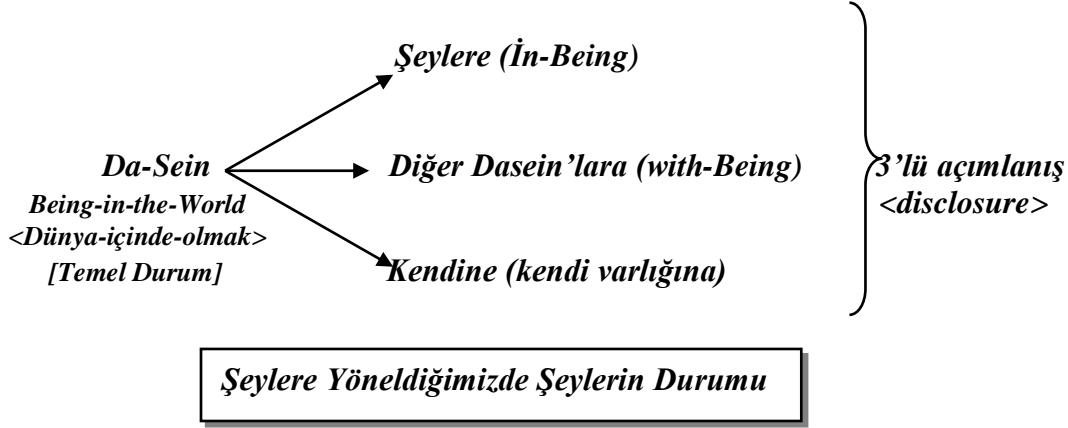

VIII. HAFTA

VIII. *Hafta tartışma metinleri:* Heidegger. What is Metaphysics?
Heidegger. Question Concerning Technology

Dünya, şeylerin toplamı ya da toplamın varlığı değildir. Dünya, dünyaca bir kavramdır. Önceden kurulmamış bir ilişki söz konusudur. Dünya, ontik olarak, el altında bulunan şeylerin toplamıdır. Dünyaya pratik yönelmişliğimizde iki kavram ayrılır:

- Present-at-hand (res) → el-altında-olan
- Ready-to-hand (pragmata) → kullanıma hazır olan

Bir şeyin bir 'şey' olması, res olması ile pragmata olması arasındaki salınımdır.

En yakın olan ile ilişkide, bizim etkinliğimiz, yönelmişliğimiz onları kullanıma hazır olarak açığa çıkaran 'umwelt'tir. Bu yönelmişlikte şeyler, bir şey(res) olarak değil, pragmata olarak(in-order-to) açılırlar. Dünya-içinde-olma durumu, kesintisiz olarak vardır. Böyle bulunmak bizim yazgımızdır. Şeylerin kendilerini anlamlı olarak açması, bizim dünyadaki bulunuşumuzdur. Dünya-içinde-olmak, kategorik değil, Dasein'ın temel durumudur. Etkinliğim, şeyleri bana bir-şey-için olan yapıları ile açılır.

Bir-şey-için-olma statüsü açılır. Heidegger'de, "çevre"(habitat) bizim etkinliğimizin sınırları olarak düşünülmüştür. Şeylere doğru oluşumuz "umwelt"tir. Herhangi bir şey, bir-şey-için olması bağlamında kendini açar. Önce, bu şey ilgimizi çeker.

- İlginin kırılmasına yol açan bir durum
- Bir-şey-için-olan şeyin, o anda orada bulunmaması
- Bir engelleme olduğu zaman, başka bir şeye dikkatimiz yöneldiğinde

O şeyin bir-şey-için-olma yapısı kırılır. Bu, pragmatadan res'e dönüşe yol açan kırılmadır.

Her şeyin anlamı, referanslar üzerine kuruludur ve birbirleri ile ilintilidir. Temel, dünya-içinde-olmak'tır.

Diğer Dasein'lara Yönelmişlik

Bu dünya sadece 'benim' değildir. Diğer Dasein'larla olan ilişki öncelikle 'ben'in kim olduğu sorusunu gerektirir. Soru, 'ne' değil, 'kim'dir. Kategorik bir yaklaşım söz konusu değildir. Dasein'in başkaları ile birlikteliği ve onun kim olduğu bir arada ele alınır.

Dasein'in diğerleri ile karşılaşmasının var-oluşsal yapısı açıklanır. Diğerleri ile olan birlikteliğimizden Dasein'in kimliğine geçiş yapılmaktadır. Ben, özne, Dasein'in kim olduğunu söyler. 'Ben', geleneksel olarak, bir çeşit töz olarak düşünülmüştür. Oysa, Heidegger'e göre, 'ben', teorik bir ego olarak düşünülmemelidir. Dasein'in özü, onun var-oluşsal oluşudur. Gündelik hayattaki Dasein'da, "I, myself" denilemez; çünkü ancak otantik bir geri dönüş ile Dasein, kim olduğunu kavrayabilir. 'Ben', kendinden açık / kesin bir ego değildir. Kim olduğuna, ötekilerden geri dönerek karar verebilir.

Etrafımızdaki bize benzer 'şeyler' ile ne 'res' ne de 'pragmata' olarak karşılaşırız. Bu 'şey', kişi olarak görülür. Bu, nasıl bir karşılaşma biçimidir?

Dasein'in temel özelliği, dünya-içinde-olmak ve diğerleri-ile-birlikte-olmak'tır. Dasein, izole varlık değil, başkaları-ile-karşılaşan-varlık'tır (Mitsein). Mitsein, ontik olarak diğerleri ile birlikte olmanın olanağını açıklar. Şeylerin böyle bir olanağı yoktur. Sadece Dasein'in birlikte olma özelliği, diğerleri ile karşılaşma olanağını açıklar. (Mitsein → Mit-dasein) Başka bir Dasein'a yönelmişlikle, şeylere yönelmişlik ayrılır. Bu, bir-başkasını-gözetmek / bir ilgi biçimidir. Etik bir anlam taşımaz. Olumsuzdan (ilgisizlikten) başlayarak olumluya giden bir skalası vardır. Başkaları ile ilişki, 'otantik' ya da 'inotantik' olabilir. Diğerine, onun olanaklarını gösterebilecek biçimde ilgi göstermek otantiktir.

- Uzaklık
- Gündelik

- Kamusal

Bütün aşamalar için ortak olan, insanın projelere, planlara ve başkalarının istemlerine açık olmasıdır. Diğerleri, onlar-alanı'dır. Karşılaşma olanağını taşıyan tüm Dasein'lara gönderme yapılır. Diğerleri ile birlikte, onlar-alanı'nda birlikte olmak, Dasein'a kendi olanaklılığını unutturur. Diğerleri varkenki dağınmış ilgi, herkes/anonim olan gidince Dasein'ın kendi üzerine toplanır. Onlar-alanı'ndan çıkılınca geriye 'kendi' kalır. Onlar-alanı, güvende hissettiren, gerçek bir 'ben'in olmadığı alandır. Gerçek-ben, diyalektik olarak onlar-alanı üzerinden açığa çıkar. "Gözetmek" ya ona kendi olanaklılığını açığa çıkarma olanağı tanıma biçiminde (otantik) ya da onun olanaklılığını onun adına gösterme biçiminde (inotantik) gerçekleşir.

Kimliksiz yapı içerisinde, kendi-ben'imizin ve olanaklılığımızın yitip gitmesi söz konusudur. Bu alan, aktüel alandır. Kendine ilişkin soru sorma 'korkusu', kimliksiz/ onlar-alanı'nda güvenli biçimde yitip gitme ile aşılmaya çalışılır. Kendi gerçeği ile yüzleşmek "yalnızlık" getirir. ("Yalnızlık", Kierkegaard'ın etkisi ile biçimlenmiş bir kavramsallaştırma değildir.)

Kendine, Kendi Varlığına Yönelmek

Kendine yönelmek nasıl bir açılma sergiler? Açıklığa çıkan, Dasein'ın "da"sıdır. Dasein, bir açıklama yeridir. Dasein, kökensel olarak, kendine ve diğer varlıklara ulaşır. Bunu sağlayan yapısal öğeler:

- Bulunuş (kendini bulduğun hal) (mood)
- Anlama
- "Da"nın gündelik hali

Kendini bulduğu hal, ontolojik bir yapıdır. Ontik açıklanışı ise dünyaya bir ruh hali ile kilitlenmektir. Bu ruh halleri açılma sergiler. Dasein'ın dünyaya atılmışlığını anlatırlar. Dasein, bir varolma sürecindedir. Atılmışlık ve var-olma sürecinde olmak, Dasein'ın temelidir. Halihazırda dünyadadır ve kesintisiz yönelmişlik içindedir. Ruh hallerinin kuramsal olmayan biçimlerde açılma gücü vardır. Dünyaya atılmışlık, dünya-içinde-olmak halinde şeylere doğru yol alma durumunda olmaktır. Dasein, halihazırda dünyadadır ve dünyaya verilmiştir ve dünya bu yönelmişlik içinde bir sorundur (matter). Heidegger, bunu "korku" moodu ile inceler. Bir şeyin önünde korku duymak, Dasein'ın kendi korkusundan korku duyması gibi...

“Korku”nun açılmadığı şey, dünyaya atılmış ve yolda oluş halinde oluşumuzdur. “Korku”, psikolojik değil, ontolojik bir temele dönüştürülür. Bu ruh hali / mood, kendimizi kurma biçimimizi açıklar. Kendimizi, bulduğumuz biçim budur. Dünyanın bize “sorun” olması, “anlama” ile açıklanır. Bu, bilişsel değil, var-oluşsal bir “anlama”dır.

Otantik	Possible	→ Tanımı gereği, bilinçli bir tavır içinde olmaktır.
İnotantik	Actual	→ Bilinçli bir tavrın dışında olmaktır.

İnsanın kendi “ben”inin farkında olması, “ben, dışarıdaki nesnelere gibi bir ‘şey’ değilim”in bilincidir. ‘Sıradan edimsellik’ ile ‘olanak’ birbirinden ayrılmalıdır. İnsan, sadece bir ‘şey’ olduğunun değil, ne olabileceğinin de farkındadır. Edimsel gerçekliğe karşı bir olanağı da düşünebilir. ‘Ben’, olanaklılık içindedir. Benim gerçekliğim, benim için nasıl anlamlıdır? Olanaklara sahip olmanın benim için anlamı nedir? Olanak, olmakta olandan daha anlamlı olabilir. Ancak, kimi zaman da, olmakta olan, olanaktan / belirsizlikten daha önemlidir; çünkü olanaklı olanda, olmama ihtimali de barınmaktadır ve bu nedenle belirsizlik içermektedir. Bir bilim adamını ilgilendiren, olgulardır, olanaklar değil. Oysa varolma söz konusu olduğunda, hayatın anlamlı oluşu o anda ne ise o olmasından değil, ne olacağına yatar. Umudun sürdürülebilir oluşu ve umudun umut olarak açıklanması, olanak ile mümkündür.

Heidegger için olanak daha önemlidir. Var-oluşsal olan Dasein’in kendi olanaklılığını anlamasının yolu, onun gerçekliğini açıklamakla eşit olan, olanaklılığın açıklanmasıdır. Heidegger’e göre, olanaklı olan önceldir. Aristoteles, gerçekliğin olanaklılıktan daha öncel olduğunu savunmuştur. Edimselliğin gizil olandan önce gelişi, pek çok kuramın temelidir. Heidegger ise tersini savunmaktadır. Kant’a göre, Platon’un ‘Devlet’te yaptığı, böyle bir devletin edimsel olarak varolamayacağını göstermektir. İdeal devlet gerçekten varolabilirse, gerçekliği(ne ise o oluşu) ile sınırlı olacaktır. İdeal, deneyimden çıkmaz, onu önceler. Kant’ın tersine, Platon, ideale bir güç atfetmiştir. İdeanın olguya üstünlüğü, olanağın gerçek olana üstünlüğüdür. Etik, “olması gereken, olandan çıkarılamaz” kabulü söz konusudur. Hayat, varolanla sınırlanırsa, bu dar alanın tüketilmesinin ötesinde moral bir alan bulunamaz. Kant’ta özgürlük, olgusal alan ile sınırlandırılmış değildir. Heidegger’in aşkınsal felsefesi, olanaklılığı daha üst bir düzeyde tutar. Onun için, olanaklı oluşun, gerçeklikten (aktüel / edimsel /

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 403 – Çağdaş Felsefe I

tamamlanmış olan) üstünlüğünün anlamı, var-oluş felsefesinin deneyimlerin kuru bir tekrarı olmamasıdır. Otantik var-oluş, olanaklılık, aktüel olandan üstündür.

‘Olanaklılık’ın farkında olmayan, varolan zorunluluklar içerisinde kalıp, bu sınırlar ile değerlendirmelerde bulunan insan, inotantik insandır. Bu, varolanı, olduğu gibi kabul etmektir. Olanakların farkında olmak, aynı zamanda onları gerçekleştirecek özgürlüğe de sahip olmaktır. Olanakların kilitlendiği, insan kendi var-oluşuna da kapalı duruma gelir. Bu, insanın ‘şey’leşmesidir.

Olanaklılığın farkındalığının var-oluşsal bir anlamının olduğunu söylemek, gerçek durumun var-oluşsal bir anlamı olmadığını söylemek değildir. Her iki alan da Dasein’in var-oluşsallığını anlaması için zorunludur. İnsanın kendisini-bulduğu-durum ile Dasein, daima bir “mood” içindedir. Kendisini-buluşu, kendisine bakması ve şunu fark etmesidir: Kendisini bir dünyada bulması ve bunun, onun için bir “sorun(matter)” olmasıdır. Bu, doğmayı ve doğduğu koşulları seçmeden dünyaya ve koşullara atılmış olmaktır. Bir kez atıldığı için buradadır ve buradlığın en iyisini başarmak, var-oluşunu değiştirmektir. Ya bu, görmezlikten gelinecek ya da farkında olunacaktır. Bu dünyaya atılmış olmak, soru işaretleri ile dolu bir dünyada olmaktır. “Sorun” sözcüğü, negatif anlamda kullanılmamaktadır. Bütün yapıp etmeler, yönelmişlik, bir kaygı ve ilgi ile gerçekleşir. Bu durum, dünyada bulunuştur.